

V. H. 1929

Fig. 1. Mogenstrup. Ydre, set fra Sydøst.

MOGENSTRUP KIRKE HAMMER HERRED

Kirken, der er *Anneks* til Nestelsø, har samme Ejerhistorie som Hovedsognets. Den overgik til Selveje 1. Okt. 1916.

Kirken ligger vel efter Sædvane ret centralt i Sognet, men paafaldende ensomt, paa en lille Højning i det skovrige, bakkede Terræn, der i Syd skraaner ned mod Fladsaa (Snesere Aa). Trods Navnet (1292 Magnustorp) synes der heller ikke i ældre Tid at have været nogen Bondeby nær Kirken, ved hvis Placering man derfor kan have taget Hensyn til *S. Mogens Kilde*¹, den i Kirkeskoven udspringende Helligkilde, hvis Væld sank ved Anlægget af Chausséen syd for Kirken 1824 og som nu er omdannet til et moderne Springvand lige ved Aabredten; Kildeblokken staar endnu i Vaabenhuset.

Kirkegaardsmuren er, med Undtagelse af Sydøsthjørnet, sengotisk, af Kamp, Munkesten og enkelte Kridtkvaderskifter. I Vest staar en Dobbeltportal med fladbuget Port og Dør og med lave Kamtakker over begge Aabninger. Indenfor og sammenbygget med Østmuren laa en ligeledes sengotisk †*Kirkelade*, der ødelagdes ved Brand 1911. Den maalte i det ydre 8,50 × 4,23 m og var

opført af store Munkesten (27—28—28,5 × 13,5 × 9—9,5 cm) i Munkeskifte med iblandet Kamp. Ved Museets Undersøgelse efter Branden var den nordre og østre Mur allerede fjærnede; i de andre Mure var der foruden en fladbuet Vestdør kun en smal Glug med Trappestik. Murresterne lod sig ikke restaurere og er nu helt forsvundne. I Kirkens Regnskab 1682 nævnes, at der blev givet 3 Dlr. for Stenene af Kirkeladen at afbryde, og blandt Indtægterne anføres 20 Dlr. for 2000 Mursten fra Mogenstrup til Nestelsø.

Bygningen har romansk Kor og Skib, det sidstnævnte med Vestforlængelse fra gotisk Tid, samt tre sengotiske Tilbygninger: Taarn, Vaabenhus mod Syd og Sakristi paa Korets Nordside.

Den romanske Kirke, nu Koret og Skibets østre Del, er opført af *Kampesten* med Detailler af *Kridt*. Graniten er ordnet i nogenlunde regelmæssige Skifter, ret stærkt tilhugget, især i Hjørnerne og i den fremspringende, uprofilerede Sokkel. Koret har af oprindelig Enkeltheder kun bevaret den øverste Del af et Nordvindue; i Øst-

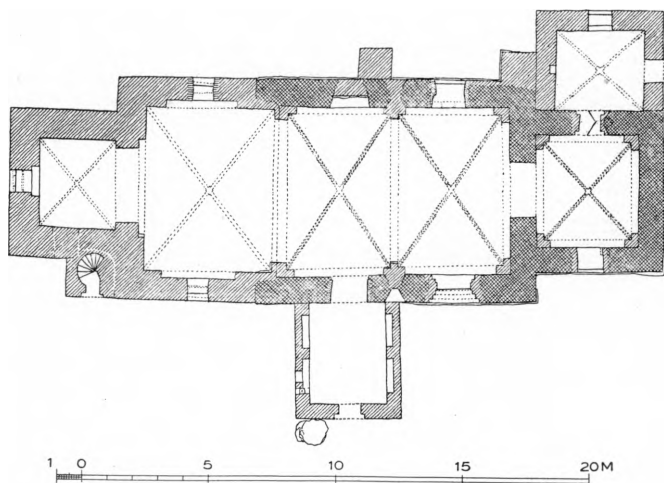

Fig. 2. Mogenstrup. Plan. 1:300. Maalt af Helge Holm 1916 (Aage Roussell 1930).

gavlen spores nu intet Vindu. Skibet, hvis Murhøjde er o. 5 m, har ligesom Kirker paa Stevns sikkert kun haft eet Vindu i hver Langside. Sydvinduet viser sig som Yderniche, o. 100 cm højt og o. 250 cm over Sökkelen. De over Hvælvene synlige indre Vinduesbuer er af Kridtkvadere. Dørene har begge bevaret deres rundbuede Inderpartier. Over Syddøren sidder i Væggen et 26 cm højt, 6 cm fremtrædende, skægget Mandshoved, grovt udført og af ret ubestemmelig Alder. Norddøren er tilmuret allerede i sengotisk Tid (se Kalkmalerier). Triumfbuens profilerede Kragbaand, med Rundstav under et hulet Led, er af Kridtsten. Væggene synes for Størstedelen at have staaet grovt pudsede uden Kvaderriller.

Gotiske Ændringer og Tilbygninger, der alle er af Munkesten i Munkeskifte. *Korets Hvælv*, som efter Kalkmalerierne at dømme maa være indbygget o. 1425, har spidse Vægbuer og pærestavprofilerede Ribber, der dog mødes i et lille, uprofileret Topkors (ingen Overribber). Ikke meget senere er *Skibets Hvælv* indbyggede; de har noget afvigende og indbyrdes forskellige Detailler, idet Rib-

bernes Midtled er helt cirkulært, meget svært i Vestfaget, spinklere i Østfaget (brede Overribber, hvis nedre Del er endnu bredere).

Foruden Sydvinduerne er de østre Taggavle, baade paa Kor og Skib, gotisk ombyggede. Korgavlen har syv Kamtakker og fem Spærstik-Højblændinger, Triumfgavlen nu kun en enkelt Toptinde.

Efter Hvælvslagningen fik Skibet, hvis romanske Vestgavl blev helt nedbrudt, en *Vestforlængelse* med Munkestensmure. Af dennes Vinduer er det søndre sikkert oprindeligt, ialfald det spidsbuede Spejl (ogsaa den nu fladbuede Lysning synes tidligere at have været spidsbuet), medens det fladrundbuede Nordvindue er yngre. Det Indre, hvis Vægge har spidsbuede Sparenicher, overdækkes et af Hvælv med Halvstensribber, Toprude og buklede Kapper (forsænkede, brede Overribber med enkelte Bindertrin).

Samtidig med Vestforlængelsen, ved Aar 1500, rejstes det lave *Taarn*, mellem hvis Munkesten der er blandet enkelte Skifter af raa Kamp. Taarnbuen er spids; Taarnrummet, hvis Vestvindue har været spidsbuet i tilsvarende Blænding, overdækkes af et Hvælv med Kwartstensribber; dette kan næppe være helt samtidigt med Væggene, idet disse har været hvidkalkede op til Mellemstokværkets Gulv. I Sydveggen spores mod Sædvane en fladbuet, nu helt tilmuret Dør. *Trappehuset*, som dækker denne Dør, og hvis Mure ikke er i Forbandt med Taarnet, er sikkert først tilføjet paa Reformationstiden; dets Vindeltrappe har den gængse sengotiske Konstruktion med fladbuede Binderstik, men ingen Spindel. Da Trappens fladbuede Loftsdør er jævndrende med selve Taarnet, maa der oprindeligt have været en Træstige. Over det mørke Mellemstokværk har Klokkestokværket tre fladbuede Glamhuller, det vestre tvillingdelt med to rundbuede Aabninger, det søndre og det nu noget ødelagte nordre kun tvedelt af en lodret Stav uden Buestik. Mod Øst kunde der blot blive Plads til to smaa, fladbuede Aabninger, en paa hver Side af Skibets Tag. De stejle femtakkede Gavle har hver fem spidsbuede Højblændinger over Bombjælkehuller; i det samtidige Taarn-tag, med 3 Sæt Hanebaand, er der baade Dragerstol og Krydsbaand (Huljerns Stregnumre). Ved en Reparation er i Taarnets Vestmur indsat Jernankrene KTBR 1780, henvisende til Holmegaards Ejerpar.

Vaabehuset synes at være bygget af samme Murmester som Taarnet. Den fladbuede Syddør sidder i et slankt, spidsbuet Felt, der skærer op i Blændingsgavlen med dens tre spidsbuede Højblændinger under tre brede Kamtakker. I det Indre har hver af Sidevæggene to fladbuede Spareblændinger, af hvilke Vestvæggens søndre foruden et nyere Vindue omfatter et lille, uregelmæssigt brudt Hul, hvorigennem en Haand kan naa ind til en spinkel Pengeblok, der maa have været bestemt til Kildeoffer (S. 757—58). Sydvest for Vaabehuset ligger en stor flad Kampesten, som maaske har tjent til Sæde for Kilderejsende.

Fig. 3. Mogenstrup. Kalkmaleri i Korhvælvets Østskæpe.

E. Rothe 1912

Sakristiet, der er bæltmuret med Kridtkvadere, har de for Tiden o. 1510—20 typiske Detailformer. Et af en ny Dør brudt Østvindue har været fladbuget ligesom Nordvinduet. Den svagt udkragende Gesims er paa Østmuren blok-tandmuret; den syvtakkede Gavlf har en rig, vandret delt Blændingsdekoration med to Cirkler, et Spidsbuefelt og talrige Pibefelter, de fleste ganske flade; i fire lidt dybere Felter er Hængestavene facetskaarne. Rummet har fladbuget Dør til Koret og Krydshvælv med Kvartstensribber, der mødes i et lille Halvstenskryds (ingen Overribber).

Om forskellige Reparationer i Løbet af 1600'erne giver Kirkens Regnskaber følgende Oplysninger.

1624 blev Sydsiden af Kirketaget omlagt, 1638 Nordsiden. Til sidstnævnte Arbejde, som udførtes af Morten Murmester fra Vordingborg for 27 Dlr., »hvilket synes at være vel dyrt«, købtes 700 Oversten hos Pottmageren i Lundby. 1640 blev Sydsiden igen omlagt, denne Gang af Niels Murmester fra Næstved, som fik 20 Dlr. Der købtes 400 »Fladsten« og 6 Karle tog i 3 Dage Oversten af Kirkeladen og bar dem til Kirken. 1652 købtes der atter 700 Tagsten til Sydsiden. 1660 blev Kirkens Vinduer, der var ødelagt af Fjenden, istandsat. 1681 var Kirken vel ved Magt.

E. Rothe 1912

Fig. 4. Mogenstrup. Kalkmaleri, Korsdragnin, i Skibets tilmurede, romanske Norddør.

ket af dette Figurbillede sporedes ved Istandsættelsen et tidligere Farvelag, et Livets Træ flankeret af to Fantasideyr, en Drage og en Løve, svarende til det sivagtige Træ med to fantastiske hornede Kløvdyr, som ses i Nordkappen. Iøvrigt er Malingen rent ornamental. De to andre Kapper fyldes af Stregranker med Blade, Roser og Slyngraade og alle de øvre Kappeflige af den for Maleren typiske Skelroset². Samtidig med eller lidt yngre end Korhælvvet er maaske et Ornament paa Undersiden af Skibets Gjordbue, grønne Palmetblade omgivne af røde Spidsovalbaand. I Skibets Østhælv har der været et stort Kristushoved.

I Skibets tilmurede Norddør findes et Korsdragningsbillede (Fig. 4) fra o. 1475, noget plumpt, træsnitagtigt tegnet. Frelserens Følge fylder den perspektivisk viste Byport. Baggrunden er formet som et bakket Landskab med Træer, Himlen fyldt af røde Stjerner. Paa Dørkarmen er lette Ranker, røde og grønne. Maleriet er sikkert af samme Haand som i Vordingborg, Mesteren fra Kristiern l's Kapel i Roskilde³. Ogsaa paa begge Sider af Døren har der været Figurbilleder.

Paa Sakristiets Hælv ses en noget ødelagt Cirkelslagskive, blaagraa og rød, fra o. 1500 (sml. Stege S. 216).

Kirken, som blev restaureret 1872, staar hvidkalket med Undtagelse af de romanske Mures moderne Savskiftesims. I Vinduerne sidder Trækarme. De for Størstedelen fornyede Tagværker er hængt med Vingetegl; Taarnets gamle Tagværk har dog Munketagsten.

KALKMALERIER

Korets Hælv er o. 1425 dekoreret og signeret af Morten Maler (Fig. 3). I Østkappen ses Kristus som Verdensdommer, siddende paa Regnbuen og omgivet af de fire Evangelisters Tegn. I Skriftbaandet om Frelserens Hoved læses Minusklerne:

»Martinus bene fecit« (»Morten har gjort det vel«).

Dæket

Malerierne blev undersøgte og restaurerede af Eigil Rothe 1912—13, efter at Verdensdommermaleriet havde staaet afdækket en Snes Aar, uden at Fundet var indberettet til Museet.

1664 blev Kirken indentil stafferet af en Murmester, som hertil købte Kønrøg, Lim og Brunrødt for 1 Dlr. (Rgsk.).

INVENTAR

Alterbordet er muret opad Korets Øst-væg, pudset og dækket af ny glat Bræddetbeklædning. Paa Alterfløjlet sidder et ældre Messingskors med Sølvsol (som i Roholte S. 553) fra Beg. af 1800'erne. Et rødt *†Alterklæde* nævnes 1663, og 1683—84 købtes for Kildeofferet et nyt blommet Caphes (Rgsk.). 1648 blev Alteret og Foden deromkring ophøjet med Mursten (Rgsk.), sikkert til den nye Altertavle.

Altertavlen er et Gipsrelief (120 × 155 cm): Kristus i Emaus, i en brunmalet og forgyldt »klassisk« Ramme med Søjler.

Tre *† Altertavler* kendes dels fra Høyens Beskrivelse⁴ dels fra Kirkens Regnskaber.

1) »fra Chr. 5.s Tid, raa Arkitektur, 6 Malerier af »den kridagtige Maler«: Skabelsen, Paaskelam, Kobberslange i Ørken, Fødsel, Nadver, Korsfæstelse«. 1758 siges, at de var signerede af Hans Lauridsen i Næstved, hvad der stemmer med Regnskabet 1683—84 over Blokkepengene. Han havde faaet 10 Dlr. paa Haanden for at renovere Altertavle, Pulpitur og Skriftestol, og Værket havde været færdigt, var han ikke med andet Arbejde i Bringstrup Kirke blevet forhindret. Høyens Datering skyldes sikkert Malerierne, men Tavlen har utvivlsomt været ældre, en seksdelt Tavle fra o. 1580—90. Antagelig er den identisk med den Altertavle, som 1649 blev hentet fra Køngø (Køng) med to Vogne, og som Mogenstrup Kirke maa have faaet foræret derfra (Rgsk.).

2) »med Sanctus Nicolaus (Biskop velsignende og med ...? i højre Haand). Alm. Arbejde uden Spor af Berg eller Brüggemanns Stil«. 1758 siges, at »ved Muren staar S. Nicolai Billede, forgyldt«. Dette Billede er vistnok identisk med en i Skibet opstillet Figur, o. 85 cm høj, sengotisk o. 1500, forestillende

H. M. 1911

Fig. 5. Mogenstrup. Sengotisk Bispefigur.

en siddende, med højre Haand velsignende Biskop, nu uden Stav (Fig. 5). Egetræet er renset.

3) »Snitværk Marie Krong. 2 musicerende Englechor i Skyerne; plumpt, uden Forhold. Fløjene malede: Gethsemane, Tornekroning, Hudfletning, Pilatus vadsker sine Hænder, forfærdelig Disproportion, men i Farver ganske

som Fløjet til S. Knuds Alter i Næstved«.

Endvidere findes to *Figurer* af Eg, 51 cm høje, forestillende Marcus og Lucas, fra o. 1610—20. Baade S. Nicolaj og disse Figurer siges at være kommet andetsteds fra, muligvis fra Holmegaard.

Alterkrucifikser med Figurer af Elfenben. 1) 15 cm høj, fra omtrent 1700. 2) 20 cm høj, vistnok fra 1800'erne, nu anbragt paa Skibets Syd-væg over Døren, tidligere i den nuværende Altertavles Trekantgavl, som nedtoges, da Kalkmalerierne blev restaureret.

Altersølv. Kalk, 20,2 cm høj, med nitunget Fod, der langs Randen har en graveret Versalindskrift : »H. Albert Christensøn An 1665 Jørgen Jensøn Mads Anders-

V. H. 1929

Fig. 6. Mogenstrup. Prædikestol af Abel Schrøder 1633.

søn KW (∩: Kirke Wærger) til Monstrup Kircke«, samt Næstveds Bymærke og Mestermærke for Dionys Willadsen (Olrik 610); riflet Skaft, flad Knop, der ved fordybete Linjer deles i Flige og ni Rudefelter, hvori graveret Versaler: »Jesus A° 1665«; gammelt Bæger. *Disk* med Hjul Kors; uden Mærker. †Kalk og Disk blev 1612 »optoet« hos Hans Guldsmed (Rgsk.). *Oblatæske*, oval, af kbh. Prøvesølv 1857, Mestermærke: J. Lund.

† *Messehagel*, købt for 60 Dlr. i Vordingborg 1648 (Rgsk.).

Alterstager, 48 cm høje, balusterprofilerede, maaske de to Lysestager af Messing, som købtes 1617 for 12 Rdl. (Rgsk.).

Font af Granit, romansk, af een Sten; den cylinderformede Kumme, Tvm. 60 cm., har om Overkanten en Fals, 1 cm dyb; Rundstav om Skaftet; intet Afløb. Staar nu i Skibet foran Norddøren.

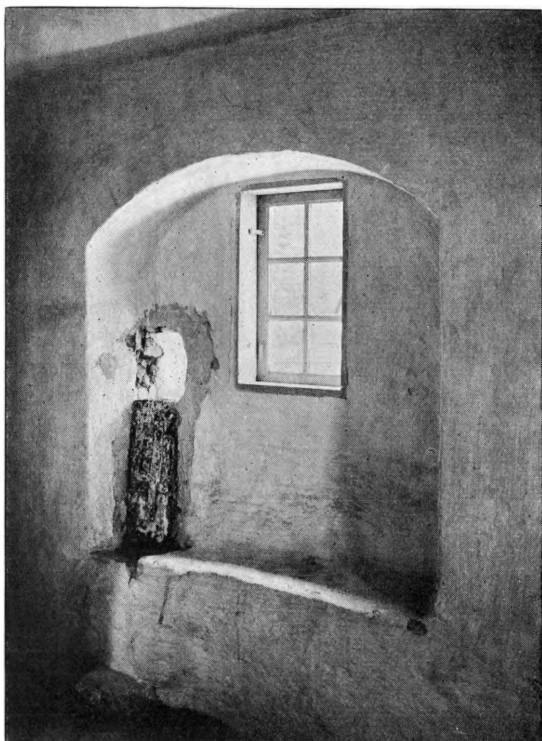
Fad af sydtysk Arbejde, 63 cm i Tvm., med Bebudelsesscene omgivet af Minuskelring og Hjort- og Hundfrise; paa Randen samme Frise og Fabrikationsstempel: RS, købt 1617 for 6 Rdl. (Rgsk.). *Kande* af Tin, med graveret Kirkenavn (som Fensmark); i Bunden stemplet: Svanberg 1842.

†*Krucifiks*. 1664 blev købt »en liden Bjælke, som Krucifikset staa paa« (Rgsk.).

Prædikestol (Fig. 6) i Bruskbarok fra 1633 af Abel Schrøder, i Plan og mange Enkeltheder svarende til Nestelsøstolen. I Storfelterne, hvis Arkader er roligere og mere renaissancemæssige, staa Figurer af Evangelisterne, Kristus med Verdenskuglen, og Paulus, alle paa Konsoller over Indskriftkartoucher. Hjørnehermerne forestiller Tro, Haab, Kærlighed, Retfærdighed, Klogskab, Styrke. Paa det profilsvungne Postament er i tre fladsnittede Kartoucher skaaret fordybede Versaler: »H: Jens Nielsøn F: Sogne prest«, »Peder B. P søn i Pestrup K: W:«, »Anno 1633«.

Stolen er nu renset for Farver, men Feltet mod Væggen har dog bevaret gammel broget Staffering. Samtidig, sekssidet Himmel, hvis Underside har et Felt med gennembrudt Bladværk og nedhængende Blomst; over Gesimsen tre Topstykker med reliefskaaret JHS, kronet af Verdenskuglen, C 4, og Lensmanden Fr. Reedtz Vaaben. Mellem Topstykkerne staa Engle med Lidelsesredskaber. Ifølge Regnskabet for 1632 kostede Egetømmeret til Prædikestolen 10 Dlr., ½ Tylt gode Fyrredeller 7½ Mark, medens Snedkeren, hvis Navn ikke anføres, fik 70 Dlr. i Arbejds løn. 1634 blev Prædikestolen stafferet i 4 Uger af 3 Malere, som fik 50 Dlr. i Løn, 31½ Dlr. i Kostpenge. 1633 købtes et dobbelt † *Timeglas* (Rgsk.).

Nyere *Stoleværk* med udsavede Topstykker og Døre. Ved Prædikestolen staa et *Panel* fra o. 1600. 1644 blev der anskaffet 23 nye Kirkestole, for 109 Dlr., og

M. M. 1909

Fig. 7. Mogenstrup. Kildeblok i Vaabenhusets Vestmur.

en ny Skriftestol; 1651 kom der 5 nye Stole, for 31 Dlr., af Næstvedarbejde (Rgsk.). †*Pulpituret* siges 1755 at have samme Vers som i Nestelsø.

†Dør, nævnt 1755, med Indskrift: »Hr. Peder Sognepræst til Mogenstrup Kirke Hemming Kirkevæрге Peder Bruno Kirkevæрге Rasmus Jensen fautor (dvs.: Velynder) 1555«. — To *Præstetavler* fra 1850'erne.

Jernbeslaet firsidet *Pengeblok* i Vaabenshusets nordøstlige Hjørne med ti Pengespalter, en i Jernet, ni i Træet. 1652 anskaffedes en ny Blok i Kirken, velbeslagen og bunden med Jern (Rgsk.). *Kildeblok* i Vaabenshusets Vestmur, af jernbeslaet Eg, 52 cm høj, 16,5 cm bred, og med en Pengespalte foroven.

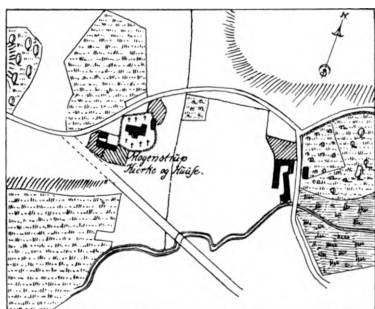

Fig. 8. Mogenstrup 1806.

Pengene blev lagt i Blokken gennem den fladbuede Aabning over den (Fig. 7)⁵. Fire *Penge-tavler* fra Slutn. af 1700'erne; i Sakristiet.

Klokker. 1) Mellem Akantusbladfriser: »Gloria in excelsis Deo me fecit Johan Barthold Holtzmann Hafniae«. Paa Klokkelegemet: »Her Otto Krabbe Frue Birgitte Skeel Omstøbt Aar 1735«. Tvm. 67 cm. 2) Med samme Indskrifter. Tvm. 85 cm.

1669 købtes en Klokke af Johan Bannermand paa Gavnøgaard. Af Købesummen, 60 Dlr., betalte Kirken 24 Dlr., Sognefolket Resten. 1681 købtes for Blokkepengene en Klokke af Mag. Ludvig i Herlufmagle for 55 Dlr. (Rgsk.).

KILDER OG HENVISNINGER

Regnskabsbog 1606—87 (LA). Regnskaber 1661—72 (RA). — Kaldsbog begyndt 1738 (ved Embedet), 1808—49 (LA). — Præsteindberetninger 1755 (NM), 1758 (LA). — Museumsindberetninger af M. Mackeprang 1909 og C. M. Smidt 1916. Revideret af C. A. J og V. H. 1929.

¹ Aug. F. Schmidt: Helligkilder, Nr. 585. ² Beckett: Danmarks Kunst II, 336. ³ Samme Værk II, 344. ⁴ Høyens Notebog XIII, 1832 (NM). ⁵ 1738 siges (i Kaldsbogen), at der i de to Blokke samles en temmelig Del Penge hver S. Hans Dag, formedelst Kilde- og Markedsfærdsel. 1685 maatte Præsten overfor Stiftsøvrigheden aflægge Regnskab for Anvendelsen af Blokkepengene. Hans Formænd havde plejet at lade en Del igen uddele til de Fattige, en Del anvende til Kirkens Fornødenhed. Kilden besøgte kun af fattige Folk, som gav i det højeste 3 og 5 Skilling, saa at Summen kunde blive 60—70 Slettedalere, undertiden mindre. Uddelingen fandt Sted anden Dagen efter, og de Fattiges Antal kunde være 5 eller 600. For Blokkepengene blev Kilden renset og nyt Brøndværk anskaffet 1681—83 (Rgsk.). Sml. Alterklæde, Altertavle, Klokker.